

Голові разової спеціалізованої
вченої ради ДФ 26.133.105
д. пед. н., професору
Аллі РУДЕНЧЕНКО

Рецензія

на дисертаційне дослідження Пугаченко Маргарити Костянтинівни
«Генеза й еволюція скляних прикрас в традиційному костюмі України:
типологія, мистецькі технології, композиція»,
подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво,
реставрація» галузі знань 02 «Культура і мистецтво»

Процеси генези та еволюційного розвитку культури і мистецтв України наразі займають вагомі позиції серед напрямів сучасних досліджень. Дисертаційна праця Пугаченко Маргарити Костянтинівни розв'язує актуальні наукові завдання та відповідає на суттєву кількість питань щодо етнокультурних традицій, декоративних мистецьких практик від Античності до початку ХХІ століття включно.

Результати вирішення окреслених наукових завдань свідчать про закриття автором однієї з донедавна наявних лакун мистецького та культурного дослідницького поля, що доводить актуальність теми дисертації та підтверджує її вагоме значення для галузі знань «Культура і мистецтво».

Новизна дисертації підтверджується першим комплексним науковим мистецтвознавчим і культурологічним дослідженням скляних прикрас, їх типології, мистецьких технологій, композиції в традиційному костюмі України.

Привертає увагу обсяг наукової роботи, пов'язаний з територіальним охопленням за визначеною темою. Автором було опрацьовано матеріал з відомих музейних колекцій України, Польщі, Чехії, Канади, Італії. Зокрема, розглянуто появу венеційських намистин в ансамблі скляних прикрас України ХVІ – початку ХХІ століть, систематизовані дані про музейні колекції венеційських намистин в Україні та введено до наукового обігу колекцію

Рецензія
13.03.2026
Руденченко АА

скляних прикрас ХХ століття з Українського музею Канади (Онтарійське відділення) в м. Торонто.

Теоретичне значення роботи дослідника полягає у вперше здійсненню комплексному мистецтвознавчому та порівняльно-історичному аналізі скляних прикрас місцевого й іноземного виробництва, знайдених на території сучасної України, та їх використання у традиційному українському костюмі, що доповнює етнографічний портрет території та її населення в окреслений період.

Матеріали проведеного дослідження мають практичне значення і можуть бути використані в науковій теоретичній та прикладній роботі з історії декоративно-прикладного мистецтва України. Рекомендовано до застосування фахівцям з мистецтвознавства, культурознавства, мистецтвознавчої експертизи, дизайну костюму та аксесуарів. Також результати праці пропонуються до введення у підготовку здобувачів професійно-технічної освіти та вищих навчальних закладів, зокрема, у дисциплінах з історії декоративно-прикладного мистецтва України та світу, історії мистецтв, костюму та аксесуарів.

Обґрунтування результатів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації стало можливим завдяки проведенню автором кропіткої пошукової та аналітичної роботи. Так, важливим внеском дисертанта в теорію та історію культури слід вважати культурологічний аспект дослідження. Дисертантом було з'ясовано за територіальним принципом межі запозичення, власного виробництва художнього скла та обміну предметами декоративно-прикладного мистецтва з країнами Європи та Канади. Відповідно, були відстежені передумови для шляхів перетину культур та мистецтв, доведено їх взаємовплив від Античності до початку ХХІ століття, визначено місце та роль скляного виробництва в художній культурі України. В той же час, процеси, які припали на 90-ті рр. ХХ ст. і сприяли посиленню зв'язків з українською діаспорою в Канаді,

дозволили опрацювати збережену українську спадщину за кордоном, виявити її стилістичні орнаментальні особливості.

Для вирішення поставлених завдань автор використовує комплекс філософських, історичних, культурологічних, мистецтвознавчих методів, враховує принципи наукової об'єктивності, наукової достовірності, всебічності та комплексності, застосовує мистецтвознавчий та дизайнерський підходи, завдяки чому було розв'язано проблеми в теорії та історії культури за напрямом мистецтвознавства. Теоретико-методологічне обґрунтування дозволило визначити роль скляних прикрас та аксесуарів в українському традиційному костюмі та місце в етнографічній спадщині України.

Вагомим внеском автора в історію декоративно-прикладного мистецтва можна вважати класифікацію скляних намистин, дотичних до українського народного строю за декоративними ознаками, технологією походження. Значущими результатами праці визнаємо аналіз творчості українських майстрів початку ХХІ століття, визначення художніх особливостей сучасних скляних прикрас, виконаних у техніці лемпворку.

Висновки є логічним теоретичним підсумком роботи, викладені послідовно, відповідають поставленим перед дослідником завданням, мета наукової роботи виконана.

Опубліковані фахові статті і матеріали конференцій в достатній мірі відображають основні положення та висновки дисертаційного дослідження. Дисертація є цілісним, самостійним і завершеним дослідженням, в якому на належному рівні обґрунтовано отримані наукові положення та висновки; відповідає вимогам щодо оформлення тексту та його обсягу. В процесі написання дисертації та наукових публікацій автор дотримувався академічної доброчесності. Академічний плагіат, фабрикації та фальсифікації відсутні.

Високо оцінюючи дану роботу, висловимо кілька зауважень:

1. В деяких місцях наукова робота потребує термінологічного поточнення історичної періодизації;

2. Ґрунтовна предметна база скляних прикрас, її класифікація та типологія переважають над теоретичними висновками культурологічного та мистецького напрямів. Рекомендовано посилити теоретичні висновки щодо генези, еволюції, культурних та мистецьких взаємозв'язків предмету дослідження.
3. Потребують доопрацювання наявні в тексті дисертації незначні стилістичні та синтаксичні недоліки.

В межах отриманих результатів можна окреслити перспективу щодо поглибленого дослідження семіотичних кодів у мистецтві виготовлення прикрас зі скла. Даний напрям може розширити межі вивчення теми та сприяти впровадженню у мистецьку декоративну практику нових дизайнерських розробок. Цю пропозицію представлено на розсуд автора.

Означені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації. Відповідно до цього можна зробити висновок, що отримані науково обґрунтовані теоретико-методологічні та практичні результати в дисертації Пугаченко М. К. розв'язують означену наукову проблему та завдання теорії та історії культури мистецтвознавчого напрямку.

В процесі роботи над дисертацією автор проявила себе як науковець, який кваліфіковано оперує теорією та практикою мистецтвознавчого і джерелознавчого дослідження та доводить його цінність.

Відповідно до викладеного вище дисертація М. К. Пугаченко відповідає вимогам МОН України щодо актуальності, новизни, методології наукової роботи в галузі знань «Культура та мистецтво» на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» галузі знань 02 «Культура і мистецтво» і може бути рекомендована до захисту.

Кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри образотворчого мистецтва
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка

Наталія САПФІРОВА